

Del llibre 'Vocabulari privat' (AdiA Edicions)

LA BICICLETA [Antònia Vicens]

Les cames eren massa curtes per poder arribar als pedals. A la fotografia, tota de colors esllanguits, una nina amb trenes, de rialla tremoladissa, vestit amb papallones blanques i un llaç blau a la cintura, incòmoda damunt el selletó, amb un munt de rajoles sota el peu dret (sandàlies i calcetins blancs), per a sostenir-se, no perdre l'equilibri: immòbil mentre el fotògraf preparava la màquina, tapada amb un drap negre. La bicicleta era tan grossa! Nova llampant, d'un vermell feridor, malla, timbre i manillar de níquel, lluent com plata. Car, després del rosari de mentolina amb creu d'or, i el llibret de nacre el dia de la primera comunió, una bicicleta idò, per a fer camí. Treball i desfogament.

Una fotografia també, per a l'àlbum familiar. Guardada curosament dins una capsula de fusta folrada de seda. Vegades les estenia damunt la camilla (cobertor de punt de ganxet) com si fossin una mà de cartes, i jugava a fer solitaris: la cosina Maria, amb cara de prunes agres sota un capell amb ala; la cosina Miquela, molt criatura encara, amb aquella expressió renegada que de més gran se li eixamplaria fent-la senzillament insuportable; el cosinet Andreu, amb cara de coixí de llana, assegut damunt una columna xuclant-se un dit. El cosinet Andreu sempre xuclava tot el que trobava: carbó, llapis, bastons, herba... Un dia, al camp —era una quarterada atapeïda de margarides—, el cosinet Andreu va xuclar una poma del dimoni i després es va contorsionar ajupint margarides. Des d'aquell dia, el cosinet Andreu ja sempre va ser el meu mort particular, la meua juguina privada. Record quan pujava la costa del cementiri un dia de vent, pedalejant amb dificultat, amb la mort del cosinet Andreu arraulida al pit, jo tapant-me el pit perquè el vent no m'esbullàs aquella mort tan tendra. També l'estiu a la platja. Aquell quedar-me aturada, amb la mort del cosinet Andreu dins les mans, em banyo o no em banyo? Li farà mal el sol, la saladina, la fredor de l'aigua? I si el posàs dins una barca, si deixàs que la barca s'endugués la mort del cosinet Andreu, mar endins, mar irada, mar sense fi? Infància perllongada.

Llavors, de tornada, costa avall, alçava les mans del manillar i deixava que la bicicleta anàs tota sola, desafidora, a una velocitat que jo no podia dominar, només quan de veritat em trobava a un polze d'estavellar-me contra un pi, paret, carro, agafava amb força els frens, i les rodes, com un poltre salvatgí que de sobte es veu davant un perill insospitat, s'emparpalaven, renillaven, s'alçaven...; més d'una vegada vaig botir enlaire (miloca); més d'una vegada em vaig trobar en terra (somereta de la marededéu), rebolcant-me dins la pols de la carretera, amb la mort del cosinet Andreu protegida dins les butxaques. Vetllant que no es fes malbé.

(Aquell dia, el fotògraf havia demanat a la meua mare:

—Quants anys té?

—Onze. Edat d'estrenar bicicleta.

—És una bona bicicleta

—va dir el fotògraf (bigotis arreveixinats)

— li pot durar tota la vida.)

LA PADRINA I LA SEVA CABRA [Antònia Vicens]

Dins el record veig la cabra de la meva padrina com una presència entranyable pels carrers del poble. El seu pèl era llustrós i els seus ulls, a força de conuiu en constant contacte humà, s'havien tornat suaus i perspicaços.

La padrina tenia una tanca a prop de s'Amarador, tota plena d'herba ben regada, on cada dia hi duia la cabra a pasturar. Vegades jo els acompanyava; anava amb la bicicleta fent esses al seu davant o al seu darrere, i després m'asseia davall d'un arbre i gaudia d'aquell silenci expectant, com voltat de fantasmes marins, només trencat per la remor de la cabra rosegant el farratge. He de dir que, al principi, quan la meva padrina va decidir instal·lar-se a Santanyí —ella sempre havia viscut a un hort dins el terme de Campos— amb la seva cabra, i endemés la treia de passeig com si d'un ca de luxe es tractàs, va sobtar una mica la mentalitat tan formal, tan feta de normes, de la gent del poble. I això que era un temps en què l'aviram anava a lloure per les cases i pels carrers; però no les cabres.

Quan tornàvem de la tanca, la padrina solia donar-me els cèntims necessaris per comprar-me una llepolia. Llavors jo pegava una pedalada forta i li envelava cap a l'apotecaria de Bernat Vidal i Tomàs a comprar-me una barra de regalim. L'apotecari, per a la meva visió i també comprensió infantil, era un personatge misteriós; normalment se'l veia amb la cara abocada a les vidrieres observant el carrer i la plaça. Les seves faccions estaven inflades, com de recaptar tot el que passava al davant dels seus ulls escodrinadors per a llavors capolar-ho, mentre una mena de fum de saviesa i un deix d'ironia li sortien pels cabells prematurament blancs. Quan hi entrava a comprar el regalim, la veu em solia returar davant la seva postura hermètica i distant. Després, quan en sortia, acalava el cap i encongia el pit: era un gest del meu cos mogut per un sentiment quasi religiós del meu esperit trastocat.

Car Bernat Vidal i Tomàs, per a la gent normal i corrent —gent sense accés a la voluptuositat de la lectura ni a la subtileza de cap mena d'art—, era una persona inaccessible. Contaven que la seva rebotiga sempre estava plena de gent de fora, molt interessant: pintors, poetes, escriptors, filòsofs. Una vegada (un horabaixa xafogós de ple estiu), jo anava fent giragonses amb la bicicleta seguint la padrina i la cabra quan em vaig adonar de l'apotecari passejant al costat d'un homenet esquifit, amb aspecte d'escolanet o de frare llec, i unes ulleres blanquinoses llenegant-li damunt un nas punxegut. Pel que vaig sentir, l'homenet, amb la veu un poc crispada i gestos d'inconformitat, li retreia la mala manera de viure de la gent del poble, la injustícia a què estaven sotmesos. L'apotecari, molt més calmat, intentava explicar-li que, normalment, eren famílies de pescadors i que molts tenien la seva pròpia barca, mentre que d'altres negociaven amb el contraban, i que si bé el seu nivell intel·lectual era del tot inexistent, materialment s'anaven acomodant.

L'homenet es va anar apaivagant fins que, però, va adonar-se de la meva padrina i la seva cabra. Tot seguit la seva expressió es va descompondre, se'l tornava a veure alçurat, amb els punys estrets amenaçava el cel (per cert, ennegulat de terra vermella) tot demanant clemència per a la pobra gent. On s'havia vist mai, una dona

vella haver d'anar pel món estirant una cabra! L'apotecari intentava aclarir-li que aquesta dona anava amb la cabra pel pur sentit d'una higiene molt estricta, ja que no podia beure llet que no fos munyida per les seves mans i dins un recipient completament net, i que, de pobra dona, res de res, tenia casa pròpia, unes quarterades, uns pisos a Ciutat...

L'homenet va fer un gest d'absoluta derrota. A mi em va semblar que tot el seu món interior se li feia trossos, i que una ruixada invisible li deixava ben xopes totes les seves antigues conviccions. Molts d'anys després, vaig saber que nomia Blas de Otero.

LES TIES [Josep Maria Llompart]

A Palma, fa seixanta anys, hi havia uns pisets amb cambres empaperades de colors discrets, de colors una mica rancis amb dibuixos fent com rams i com corones de mort. N'hi havia en el barri de la Ribera, sonor de martells i fregadís de garlopes; n'hi havia cap al Puig del Sitjar, en el veïnat de la Concepció, pels volts de l'Era de l'Hospital, sempre una mica flairosa de cera. N'hi havia al capdamunt de les escaletes empinades, rebentadores d'alens, decorades amb rajoles de València i amb arrambador de ferro desllorigat i tremoladís, de prop del quarter del Carme; i també —petitíssims, aquests, gairebé minúsculs— en el Sindicat i a la Ferreria, en el Pes de la Palla i en el Socors. Avui, en els que queden, hi viuen gitanos i xarnecs dels més tronats; però en aquell temps eren els habitacles de la gent de modestíssim passar —magres viudetats, curtes pensions, salaris estrets—, que, pertanyents a la baixa mossonea, no haurien volgut ser confosos, a cap preu, amb la menestralia ni amb els jornalers.

Les meves ties —la tia Margalida, la tia Pepa, la tia Conxa— havien anat a raure al carrer de la Mar, a un immoble que feia cantó amb el carrer dels Remolars. Hi varen viure amb la senyoràvia —la mare de mon pare— fins que aquesta es va morir, passats els noranta anys. La senyoràvia es deia Maciana i devia tenir aquella mena d'elegància natural pròpia de les patrones distingides. El seu germà, l'oncle Joan, que comandava un xabec, s'havia bastit una casa a Santa Catalina que ell mateix qualificava de «senyorial» —o potser fins i tot de «règia», no ho sé ben bé.

De la senyoràvia n'he servat una fotografia antiquíssima i adorable. Hi veig una al·lota de devuit o denou anys, sanitosa i fina, agraosa i mossona, vestida amb senzillesa a la moda romàntica. Una mena de Donya Juanita en versió polida. Diuen que havia estat una jove extremadament alegre fins que la casaren amb un seu oncle —el meu senyoravi— que havia fet quatre dinerons a Cuba i havia quedat vidu de la dona amb la qual havia tornat a Mallorca casat, morta l'any del còlera. Sembla que d'ençà del matrimoni la senyoràvia havia perdut definitivament les rialles.

Del carrer de la Mar, les ties passaren a viure en el de la Pietat, i, finalment, en el de Sant Caietano —a elles els hauria costat molt de dir «Sant Gaietà»—, a casa d'una tia-àvia meva, la tia Cornèlia, que havia restat sola.

Jo, d'infant, em trobava molt bé a ca les ties. M'agradava l'olor de la bugada i de calaixera amb espígol que feia el seu pis, m'agradaven els seus llibres d'anar a missa, les randes estotjades en el canterano, el rellotge de porcellana, la santa dins la campana de vidre, m'agradaven les medalles que es penjaven pel coll quan anaven a la novena –i no hi havia a Palma novena ni tridu ni quaranta hores que elles no hi anassin– i solia plorar una mica perquè volia que a mi també me'n penjassin una, de medalla.

La tia Pepa s'havia casat amb un vidu que no li va durar gaire. Les altres dues eren molt fadrines. La tia Margalida tenia un títol de mestra que no li va servir mai de res; l'altra, la tia Conxa, no posseïa cap més títol que el de la discretíssima resignació. Jo no sé com s'ho feien. La viuda cobrava de segur una pensió més aviat rònega, conservaven potser algun residu del capitalet que son pare havia apilat a Cuba i dilapidat després en males jugades de borsa; mig d'amagat, brodaven per a can Pons i Bonet. Després de la Guerra Civil degueren passar gana. Mai no se'n queixaren.

Jo, d'infant, era feliç a ca les ties. Segurament pertanyien a aquella raça de verges prudents que sabien exercir un atractiu meravellós damunt els infants. Sobretot la tia Margalida, que qui sap si patia una doble frustració, com a mestra i com a mare.

La primera que es va morir fou la viuda, la tia Pepa; després, a una edat provecta, la tia Margalida, i, finalment, la més jove i la més desolada: la tia Conxa. Amb elles es varen anar morint la meva infantesa, la meva adolescència, la meva joventut.

En la penombra de ca les ties endevinàveu sovint el frec del mantell de la Dama. Allà vaig veure el primer mort de la meva vida: la tia Cornèlia. Ella havia deixat dit que la vestissin de santa Rita i trobaren l'hàbit aparellat en el guardaroba. No sé què va passar que no li pogueren tancar la boca, de manera que la tia Cornèlia, anciana beata i sulla, se'n va anar d'aquesta vall de llàgrimes fingint una riallada homèrica, com si se'n fotés del món i de la bolla. Jo la vaig contemplar una estona llarga; era el primer cadàver que veia. Vaig pensar que, per assemblar-se ben bé a santa Rita, li mancava l'espina sangonosa al mig del front.